

علوم اجتماعی؛ اگرچه از زمان نضج و شکل‌گیری و آکادمیک شدن آن مدت زمان مدیدی نمی‌گذرد؛ با این حال در طول دوره حیات خود، متضمن اثرات فراوان علمی و عملی بوده است. اندیش‌مندانی متعدد، در اثرگذاری آن بر وضعیت عالم در عصر کنونی صحنه گذارده‌اند و گاه آن را دانش محوری و بنیادین تمدن امروزین دانسته‌اند. دانشی که تمام امور عالم برای معنا یافتن می‌بایست که رخصت از او طلب نمایند و گرنه بی‌معنایند و مهمل؛ بی‌خاصیت‌اند و... این امر شاید گاه قالب بیان صریح به خود نگیرد؛ لیکن بر هیچ اهل تأملی پوشیده نیست که امروزه درون‌مایه و هسته مرکزی مباحثات علمی را تفکری از این جنس به تصرف درآورده است. در سیطره‌گی و محوریت این نوع از دانش همین بس که همه انواع دیگر دانش را در برابر خود می‌بیند و همه اعم از دین، فلسفه و اسطوره و... را موضوع و ابژه خود می‌نماید.

اقتضاء این گونه اندیشیدن در عصر کنونی نحوی سروسامان دادن امور است که شاید در تاریخ اندیشه و حیات بشری بی‌همتا باشد. در طول تاریخ، زندگی فردی و اجتماعی انسان هم‌افق با اندیشه‌ی وی به صورت‌های متفاوت متجلی شده است و بشر علاوه بر تفکرات انتزاعی خویش مدام در حال اندیشیدن به «چگونگی زندگی کردن» و فهم این چگونگی بوده است. این امر در مقطعی از تاریخ جلوه‌ای دیگر به خود گرفته است و از ناحیه‌ی صورت و محتوا دستخوش تحوّل عمیق نسبت به گذشته‌ی خویش گشته است. عمق این تفاوت تا جایی بوده که این جرأت را به خیلی‌ها ببخشد که ادعا کنند هیچ وجه اشتراکی بین این نحوه‌ی اندیشیدن با گونه‌ی قبلی آن وجود ندارد. گذشته از اینکه وجه اشتراکی وجود دارد یا خیر، و اگر وجود دارد به چه میزان است، مسئله‌ی اساسی‌تر این است که اساساً چه اتفاقی در ساحت علم و اندیشه‌ی انسان این دوره‌ی تاریخی رخ داده است که این گونه هم وی را «انسانی جدید» می‌نمایند و هم به تبع، حیات اجتماعی وی را؟ شاید عبارت بهتر برای طرح این پرسش این گونه باشد که: نگاه انسان دوره‌ی جدید به انسان و جامعه چگونه است؟ البته این آغاز داستان است و پاسخ به این پرسش و حتی بی‌پاسخ گذاشتن آن پرسش‌های بی‌شمار دیگری را به میان می‌آورد: مقطع تاریخی این تغییر در کجای تاریخ واقع است؟ هم‌زمانی این تغییر با دیگر تغییرات فرهنگی، سیاسی و اقتصادی به چه شکل است؟ مقومات و تضمّنات این تغییر کدامند؟ جایگاه اندیشه و علم اجتماعی در هزارتوی معرفت بشری کجاست؟ غایت و نهایت آن چیست؟ جایگاه و نقش آن در حل مسائل انسان و جامعه چیست؟ رتبه و رابطه آن با سایر معارف چیست؟ و...

پاسخ سؤالاتی از این قبیل، بهانه‌ی ما در پرداختن به علوم اجتماعی و موضوعات پیرامونی آن در سرویس حاضر است. امید اینکه از رهگذر پرداختن به این امر، گامی در جهت «خودآگاهی تاریخی» خودمان برداشته باشیم.